

3.BÖLÜM

İRAN REJİMİNİN KISKACINDA KADIN

VE

“ÜÇ HAYAT”

Lokman ZOR³

İrândaki geçmişi uzun yıllara dayanan Şah yönetimi 11 Şubat 1979’da yıkılmış yerine dini esaslar üzerine kurulu yeni bir devlet düzeni oluşturulmuştur. Gerçekleşen İslam devrimi sonrasında 1 Nisan 1979’da resmen İslam Cumhuriyeti olan İrân’da, Ayetullah Humeyni’nin dini lider olarak kabul edilmesinin yanı sıra 3 Aralık 1979’da teokratik yeni bir anayasa yürürlüğe girmiş, bu anayasa 1989 yılında yeniden düzenlenmiştir. Günümüzde İrân’da, 1979 Anayasası’na dayalı, genel anlamda dini teokrasi ile Başkanlık sisteminin karışımı, girift bir biçimde birbirine bağlı yönetim yapılarını kapsayan, kendine özgü bir yönetim şekli uygulanmaktadır.

İrân’ın nüfusu 2015 verilerine göre yaklaşık 79 milyon olup nüfusun %49,6’sını oluşturan kadınlar ile erkeklerin sayısı neredeyse yarı yarıyadır. Şehirleşme oranı %73,3’tür (58 milyon) ve nüfus bakımından en büyük şehirler Tahran, Meşhed, İsfahan’dır. Ülkenin 15-24 yaş grubundaki okuryazarlık oranı %98 olup, okuma yazma oranı 15 yaş üstü erkeklerde %91, kadınlarda ise %83’tür. Kadın işgücününün %19’u, erkek işgücününün %9’una tekabül eden, Ülkenin toplam işsizlik oranı ise %11’dir (İşbitiren, 2017:8).

İrân’da genel anlamda, kadınların haklar ve kaynaklardaki

³ Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi, lokman_zor@hotmail.com

telkin edercesine köyde kalmış, şimdiki ve geleceği temsil eden Behnaz Jafari ile Marziyeh ise köyden ayrılarak yollarına devam etmişlerdir. Filmsel anlatıyı oluşturan birçok enstrümanla kadınların kurallar ve kanunlarla kısıtlanıp baskı altına alınmış, bir mezarı andıran küçük dünyalarındaki yaşamlarının değişmesi gerektiği vurgulanmıştır. Hiç şüphesiz kurallar ve kanunlar önemlidir. Ancak tüm kurallar ve kanunlar ya yeni yol açmaya ya da açık yolları genişleterek daha yaşanılabilir bir dünya yaratmaya hizmet etmelidir.

► KAYNAKLAR

- Awla, Kamal H. – Kasap Fevzi (2015). İran Sinemasının Gelişimi ve İran Sinemasında Abbas Kiyarüstemi Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.8(41), s. 1419-1427.
- İşbitiren, Asena G. (2017). İran Ülke Raporu. KFA Fuarcılık Ltd. Şti.
- Göz, Cem A. (2008). İslami Feminizm: Feminizmle Uzlaşma mı veya Feminizme Meydan Okuma mı?. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2 (4), Eylül-Aralık, s.201-210.
- Kahraman, Leyla (2014). İranlı Kadınların Toplumsal ve Siyasal Profili. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, C. 17 (2), s. 71-120.
- Kanat, Fatin (2007). İran Sinemasında Kadın. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Karasar, Niyazi (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kırılmaz, Aysenur ve Erol, Mehmet S. (2018). İran Diasporası'nda Kadın Üzerine Bir Okuma. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), s.14-43.
- Nafisi, Hamid (2008). İran Sineması. (Ed: Geoffrey Nowell-Smith), *Dünya Sinema Tarihi İçinde*, s.766-772, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Özen, Fatma – Arpacı, Murat (2018). İran'da Sinema Endüstrisinin Tarihsel Gelişimi 1979 ve Sonrası. *TRT Akademi Dergisi*, C.3 (5), s. 238-260.
- Pieldner, Judit (2018). The Camera in House Arrest: Tactics of Non-Cinema in Jafar Panahi's Films. *Acta Universitatis Sapientiae Film and Media Studies*, Vol. 15, pp.103–123.
- Sever, Can (Tarihsiz). İran Sineması Tarihi. *Sinefil Dergisi*, s.37-43.
- Todd, Drew (2019). Introduction. (Ed. Drew Todd) *Jafar Panahi: Interviews içinde*, Mississippi/ABD: Uni Press of Mississippi.

Van Dijk, T. (2003). Critical Discourse Analysis. (Ed: Deborah Schiffrin, Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton) The Handbook of Discourse Analysis içinde, pp. 352-372, Oxford: Blakwell Publishers.